

Eurofound

Ρύθμιση των μεσαζόντων στην αγορά εργασίας και ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων όσον αφορά την πρόληψη της εμπορίας εργατικού δυναμικού

Περίληψη

Εισαγωγή

Η παρούσα έκθεση αποσκοπεί να συμβάλει στην ανάπτυξη ενός οδηγού βέλτιστων πρακτικών, για τις δημόσιες αρχές, στον τομέα της παρακολούθησης και της εφαρμογής των κανόνων και των κανονισμών που διέπουν τους μεσάζοντες στην αγορά εργασίας, με στόχο την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων προς το σκοπό της εργασιακής εκμετάλλευσης. Συνδυάζει τα πορίσματα έρευνας από δύο κύρια πεδία: το ρυθμιστικό πλαίσιο των δημόσιων αρχών για τους μεσάζοντες στην αγορά εργασίας στα διάφορα κράτη μέλη και την έκταση στην οποία οι δράσεις των κοινωνικών εταίρων συμβάλλουν στην πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων προς τον σκοπό της εργασιακής εκμετάλλευσης. Η έκθεση εστιάζεται κυρίως στην εμπορία με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση και δεν καλύπτει το θέμα της εμπορίας με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Βασίζεται σε στοιχεία που υποβλήθηκαν από το δίκτυο ευρωπαϊκών αναταποκριτών του Eurofound για το σύνολο των 28 κρατών μελών της ΕΕ και τη Νορβηγία.

Πλαίσιο πολιτικής

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, οι δράσεις πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων αποτελούσαν προτεραιότητα της ΕΕ. Το 2002, η υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Πατέρμο για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων αποτέλεσε τη βάση για την έκδοση της απόφασης-πλαίσιου του Συμβουλίου της ΕΕ και του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων το ίδιο έτος. Το 2011, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν οδηγία για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της. Εμπνεόμενη από την οδηγία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, η στρατηγική της ΕΕ για την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων 2012–2016 (COM (2012) 286 τελικό) περιλαμβάνει ένα σύνολο στοχευμένων δράσεων για την πρόληψη, την προστασία των θυμάτων, τη δίωξη των δραστών και την ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων. Η στρατηγική χαρακτηρίζει τις πρακτικές προσλήψεων και ως ένα πεδίο συναφές προς την εμπορία και επισημαίνει τη σημασία της συμμετοχής των οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών στην ανάπτυξη πολιτικών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Βασικά πορίσματα

Στην έκθεση αναλύονται το νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο, καθώς και οι δράσεις των κοινωνικών εταίρων για την αντιμετώπιση της δυνητικής εμπλοκής μεσαζόντων στην αγορά εργασίας σε εμπορία ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση. Το πρώτο μέρος της έκθεσης εξετάζει το πλαίσιο πολιτικής και τους ορισμούς, καθώς και πιθανούς τρόπους με τους οποίους οι μεσάζοντες στην αγορά εργασίας θα μπορούσαν να συνδέονται με την εμπορία ανθρώπων. Οι μεσάζοντες στην αγορά εργασίας είναι ιδιωτικοί ή δημόσιοι φορείς ή οργανισμοί που μεσολαβούν ανάμεσα στο άτομο που αναζητά απασχόληση και στον εργοδότη, λειτουργούν δε είτε ως ιδιωτικά γραφεία εύρεσης εργασίας είτε ως εταιρείες προσωρινής απασχόλησης.

Από την έρευνα διαπιστώνεται ταχεία αύξηση του αριθμού των μεσαζόντων στην αγορά εργασίας προς τα τέλη του 20ού αιώνα, όταν πολλές χώρες της ΕΕ ήραν τους περιορισμούς και άρχισαν να ρυθμίζουν την προσωρινή εργασία μέσω εταιρειών προσωρινής απασχόλησης.

Στους συναφείς ευρωπαϊκούς και διεθνείς κανονισμούς συγκαταλέγονται η οδηγία περί εργασίας μέσω εταιρείας προσωρινής απασχόλησης (2008/104/EK) και η σύμβαση αριθ. 181 της ΔΟΕ που διέπει τις ιδιωτικές υπηρεσίες απασχόλησης, καθώς και διάφορα εθνικά μέτρα για τη ρύθμιση και την παρακολούθηση των μεσαζόντων στην αγορά εργασίας. Η ρύθμιση των μεσαζόντων στην αγορά εργασίας στην ΕΕ γίνεται κατά κανόνα μέσω καθεστώτων αδειοδότησης, καταχώρισης ή πιστοποίησης.

Στην έρευνα εντοπίστηκαν τέσσερις κλάδοι οι οποίοι, στις περισσότερες χώρες, σχετίζονται με προβλήματα εμπορίας ανθρώπων προς το σκοπό της εργασιακής εκμετάλλευσης: γεωργία, κατασκευές, οικιακή εργασία και φιλοξενία και εστίαση. Σε ορισμένες χώρες, στους προβληματικούς κλάδους περιλαμβάνονται το λιανεμπόριο (Βέλγιο και Σουηδία), τα κέντρα αισθητικής και τα κομμωτήρια (Φινλανδία), οι μεταφορές (Ρουμανία) και η διαχείριση και ανακύκλωση απορριμμάτων (Δανία).

Οι κοινωνικοί εταίροι παρέχουν πληροφορίες και την εμπειρία τους σε θέματα δόλιων πρακτικών προσλήψεων και εργασιακής εκμετάλλευσης. Η ανταλλαγή πληροφοριών, η αμοιβαία υποστήριξη και η αποτελεσματική συνεργασία είναι ουσιώδους σημασίας για την πρόληψη και την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση. Σε διεθνές επίπεδο, οι κοινωνικοί εταίροι στον τομέα της προσωρινής απασχόλησης (η Uni Global και η CIETT) υπέγραψαν το 2008 μνημόνιο συναντίληψης για την εργασία μέσω εταιρειών προσωρινής απασχόλησης, στο οποίο και οι δύο πλευρές δεσμεύονται να στηρίζουν ένα ρυθμιστικό πλαίσιο που θα απαγορεύει σε εταιρείες προσωρινής απασχόλησης την περιστασιακή άλλων εργασιακών δικαιωμάτων ή την υποβάθμιση των συνθηκών εργασίας. Στην έρευνα διαπιστώνεται ότι οι εθνικοί κοινωνικοί εταίροι αναγνωρίζουν ολοένα και συχνότερα την ευθύνη τους στο συγκεκριμένο θέμα και εκφράζουν τις ανησυχίες τους για τις δόλιες πρακτικές προσλήψεων και την εργασιακή εκμετάλλευση. Παρά την κινητικότητα αυτή, πάντως, η εμπορία ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση δεν φαίνεται να αποτελεί μέχρι στιγμής προτεραιότητα σε εθνικό επίπεδο.

Οι κοινωνικοί εταίροι σε όλα τα κράτη μέλη και στη Νορβηγία έχουν αναπτύξει ποικίλες πρακτικές για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση από μεσάζοντες στην αγορά εργασίας, οι οποίες λειτουργούν συμπληρωματικά προς τις κρατικές πολιτικές και λαμβάνουν διάφορες μορφές, όπως συλλογικές συμβάσεις, κοινές πρωτοβουλίες, διάλογο με την κυβέρνηση, εκστρατείες, συστήματα εξέτασης καταγγελιών, διακρατική συνεργασία, κώδικες δεοντολογίας, παροχή πληροφόρησης και εκπαιδευτικού υλικού, εντατικότερες επιθεωρήσεις και χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Στην έκθεση φαίνεται ότι η δραστηριοποίηση των κοινωνικών εταίρων στο εν λόγω πεδίο συχνά έρχεται αντιμέτωπη με προκλήσεις. Δεδομένου ότι οι ενώσεις εργοδοτών δεν καλύπτουν το σύνολο των μεσαζόντων στην αγορά εργασίας, η εφαρμογή της νομοθεσίας, ιδίως σε περίπτωση μεσαζόντων μικρού ή μεσαίου μεγέθους, μπορεί να αποδειχθεί προβληματική. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, από την άλλη, δεν είναι πάντα σε θέση να προσεγγίσουν το σύνολο των εργαζομένων, ιδίων όσων εργάζονται με κρυφή σχέση εργασίας ή τελούν σε καθεστώς απομόνωσης από τις επαφές τους με τα συνδικάτα.

Δείκτες πολιτικής

Στην έκθεση αναδεικνύονται πολλά παραδείγματα καινοτόμων ορθών πρακτικών. Οι δράσεις των εθνικών κυβερνήσεων περιλαμβάνουν διασυννοριακή συνεργασία, κινητοποίηση του σώματος επιθεώρησης εργασίας, θέσπιση νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου, στήριξη της συνεργασίας μεταξύ διαφόρων αρχών, παροχή καθοδήγησης μέσω ευαισθητοποίησης, κατάρτισης και κωδίκων δεοντολογίας, παροχή υποστήριξης προς τα θύματα και συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους.

Αρκετές καινοτόμες ορθές πρακτικές των κυβερνήσεων, αλλά και των κοινωνικών εταίρων, απευθύνονται στα θύματα σε μια προσπάθεια να τα ευαισθητοποιήσουν στο θέμα της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση. Εντοπίστηκαν ελάχιστα μέτρα που αφορούν ειδικά τους μεσάζοντες στην αγορά εργασίας ή τους εργοδότες εν γένει. Για τον λόγο αυτό, στην έκθεση τονίζεται ότι θα μπορούσαν να αναληφθούν περισσότερες πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου τόσο από ενώσεις εργοδοτών όσο και από συνδικαλιστικές οργανώσεις. Σε χώρες στις οποίες λειτουργεί ο τομεακός κοινωνικός διάλογος, σκόπιμο θα ήταν οι κοινωνικοί εταίροι να αναπτύξουν από κοινού μια στρατηγική για την αντιμετώπιση του αθέμιτου ανταγωνισμού και των πιέσεων για μείωση αποδοχών και επιδείνωση των εργασιακών συνθηκών.

Κατά την ανάπτυξη οδηγού βέλτιστων πρακτικών με αποδέκτη τις δημόσιες αρχές για την καλύτερη παρακολούθηση και εφαρμογή των κανόνων και των κανονισμών για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση από μεσάζοντες στην αγορά εργασίας, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα εξής:

- Ανάπτυξη σαφών εθνικών ορισμών των μεσαζόντων στην αγορά εργασίας, της εμπορίας ανθρώπων και της εργασιακής εκμετάλλευσης με βάση τις συναφείς ευρωπαϊκές οδηγίες και τις διεθνείς πράξεις.
- Χρήση συνοπτικών ορισμών ώστε να βελτιωθεί η συλλογή δεδομένων για τη σημασία και τη συχνότητα εμφάνισης των μεσαζόντων στην αγορά εργασίας και της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση.
- Αύξηση της κάλυψης μεσαζόντων στην αγορά εργασίας οι οποίοι είναι καταχωρισμένοι, αδειοδοτημένοι και/ή πιστοποιημένοι.
- Αξιοποίηση βελτιωμένων καθεστώτων καταχώρισης, αδειοδότησης και/ή πιστοποίησης που θα συμβάλλουν στην πλήρη εφαρμογή των κανόνων και των κυρώσεων στους μεσάζοντες οι οποίοι μπορεί να δραστηριοποιούνται στα σημεία εισόδου των θυμάτων εμπορίας.
- Ενίσχυση της περιφερειακής και της διασυννοριακής συνεργασίας μεταξύ δημόσιων αρχών και κοινωνικών εταίρων.
- Στήριξη συνεκτικών και αποτελεσματικών διμερών και τριμερών κοινών δράσεων για τους μεσάζοντες στην αγορά εργασίας, τις πρακτικές προσλήψεων και την εμπορία ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση.
- Στήριξη των κοινωνικών εταίρων για την αύξηση της συλλογικής εκπροσώπησης, ιδίως σε μικρού και μεσαίου μεγέθους μεσάζοντες στην αγορά εργασίας.

Για περισσότερες πληροφορίες

Η έκθεση Regulation of labour market intermediaries and the role of social partners in preventing trafficking of labour [Ρύθμιση των μεσαζόντων στην αγορά εργασίας και ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων όσον αφορά την πρόληψη της εμπορίας εργατικού δυναμικού] διατίθεται στη διεύθυνση <http://eurofound.europa.eu/publications>.

Για περισσότερες πληροφορίες, επικοινωνήστε με την Andrea Fromm, ερευνήτρια, στη διεύθυνση afr@eurofound.europa.eu